

nem képes pótolni a megrendültséget. Vannak, akik éppen az általános divat miatt inkább rejtegetik érzelmeiket, s a formákat szétmosó, vagy erőszakoltan merevítő kompozíciókkal próbálnak lépést igazítani. A lényegig hatoló formaélmény meg néha irodalmi beszűrődésektől veszti el karakterét. Az összkép mégsem keserítheti el a kritikust, mert a kiállításban a magyar művészet megtartó energiáit is felfedezi. E percben talán kevésbé fontos számunkra a kifele mutató, a stílusrokonságot tükröző és a látszatra hibátlan reprezentatív felvonulás. Hiszen nem titok, hogy sok minden érlelődik, forrong az ábrázoló művészetben is, s ha már nem sikerült átfogó, hiteles képet felvázolni a három esztendőről, legalább nem is kendőztük magunkat szebbre a valóságosnál. S nem akarjuk elhitetni a kívülállókkal a békés családi otthon hangulatát, amikor a stíluscsoportokat elválasztó vékony falon át szüntelen vita, torzalkodás zaja hallatszik. Szerencsés az a művész, aki az újságokban, zsüriken, műtermekben uralkodó hangzavar közepette a belső hangokra figyelve dolgozhat, s akit embersége, tehetsége, világnézete, kultúrája tart két lábon a mesterség gyakorlása közben. Ilyen vonatkozásban az élő klasszikusok mellett a népi ihletésű művészek álltak meg most is legjobban a helyüket. A népi művészet formakincséből

táp!alkozó tartalmi élményüket is resztekedés nélkül vállaló művészek. Persze sokféle áttétel útján érlelődött, sokféle metamorfózison esett át ez a tárgyi és formai örökség. Sokszor határainkon túlra is terjed. Hol Medgyessy szobrászata, hol meg a mexikói ősi motívumok közvetítik, de beleszól a pásztorfaragás éppen úgy, mint az ikonfestészet, a szuszék vonaldíszítése és falusi udvarok kerítésének ritmusa. Hitelesebbek és átlényegültek azok az alkotások, amelyek az emberi képzetek véglegesebb és biztosabb raktáraiból merítenek. De a sokoldalúan megismert és átélt valósághoz a gondolkodás és a technikai kultúra bonyolultabb elemei, a földnek az új felől megismerhető arca, a hold egyre kevésbé ismeretlen tájai kapcsolódnak, s valahol a kibernetikus ember is követeli már jogait az ábrázoló művészetben. Lehet, hogy sok évnek kell eltelnie addig, amíg ez az új felfogás a népi valóság átlényegítésének és képi megjelenésének színvonaláig, tehát a korszakot jelző hitelességig eljut hazánkban. Az is lehet, hogy hirtelen, lökészerűen tör felszínre — egy, a művészet mélyében régóta sűrűsödő — új összetételű plazma, de ezt a folyamatot sürgetni, fél-eredményeket felfedezésnek kikiáltani oktalanság lenne.

D. FEHÉR ZSUZSA

FIATALOK ÉS SZEGEDIEK...*

Fiatalok és szegediek. Ezzel a két szóval, ezzel a két jelzővel jelentkezett a budapesti Művészeti KISZ Klubban hat művész.

Fiatalok, mert az élet első felében tartanak. Fiatalok, és előttük áll még jó pár tevékeny évtized, a fejlődés, a szellemi szárnyalás gyönyörű lehetősége. Fiatalok, de a koruktól függetlenül is fiatalok, mert művészetük alapállása korunk szemléletében gyökeredzik. Fiatalok és szegediek. Szegediek, mert ott élnek, sőt egyikük ott is született. Szegediek... mert... és most már nem tudok több érvt felsorakoztatni. Nincs is szükség rá. Tudomásul vettük életkoruk és illetőségük koordinátáit, de minket nem az érdekel, hogy majdan hova illeszti be őket a magyar művészettörténelem — majdan, mikor

már nem lesznek fiatalok, és talán már nem is élnek Szegeden. Döntőbb tényező az, hogy most jó művészekkel találkozunk, akik a magyar horizontot karakteres, értékes művekkel gazdagítják.

Két egymásra merőleges szemlélet az, amivel közelebb juthatunk, jobban megismerhetünk művészeket. Az egyik: a „szélességi” megismerés, itt helyet kaphatnak az összes adatok: a születés, a környezet, az iskola, de a másik a mélységi megismerés, amikor magából az alkotás öléből, a koncepció, a formaalkotás titkos örvényeiből keressük meg a hovatartozást, állítjuk magunk elé minden művészet örök élményét: az alkotó embert, ezt a bonyolultságában és összetettségében is sajátos, egységes lényt, aki egyszerre fiatal és öreg, egyszerre szegedi, ugyanakkor helye és joga van bárhol a világon. Helyük és joguk van, mert örök törvények képviselői akkor is, mikor új törvényeket alkotnak. Már is eljutot-

* Részletek Szentgyörgyi Kornél Kossuth-díjas festőművésznek a Tiszatáj szerkesztőségétől, a KISZ budapesti Művészeti Klubjában elhangzott, s a fiatal szegedi képzőművészek alkotásait értékelő előadásából.

tunk oda, ami a világ valamennyi művészt foglalkoztató kérdés: milyenek a törvényeink, hol szabjuk meg céljaink korlátait, és ezek a korlátok hol kapcsolnak össze — s hogy ellentmondásosan fogalmazzak: ezek a korlátok hogyan kapcsolnak össze másokkal... Valaki egyszer így mondta: a művészet írásba foglalt, kőbe faragott, vászonra festett morál. Bölcs mondanak tartom, mert a sok definíció közül, melyet a művészettel kapcsolatban halunk, talán az egyetlen, amelyik meg tudja teremteni az összefüggést a művészet és a társadalom között. Morál, erkölcs — ezzel a szóval fejezünk ki mindent, amit kötelezőnek tartunk: az emberi jogok érvényességét, a társadalom jövőjének féltését, a humánus gondolkodást, a szociális igazság győzelmét. Innen, ettől a határtól számítunk valamit művészetnek, és — valljuk be — itt kezdődnek egyúttal vitáink és ellentmondásaink, harcaink, amelyek, bár minden oldalról a morál győzelméért folytatunk, mégis harc, megalkuvás nélküli kemény küzdelem.

Ezek a fiatal szegedi művészek a magasabb rendű egyszerűséget, a tiszta morált képviselik munkájukban.

Nem csak Szeged, nem csak Vásárhely, hanem az új magyar művészet legkarakterisztikusabb vonását vállalták és viszik tovább. Ez a szellemi magatartás dolgozik legmélyükben, ez a tisztesség határolja formáik lendületét, ezek a határok biztosítják szabadságukat a színskála végtelenségében. Rokonszenves és bizalmat ébresztő álláspont.

Biztosan felmerülhet valakiben a kérdés: elég-e ez a művészethez? Nem elég, válaszolom, de további érveim is vannak még. Józanságuk és realizmusuk nem földhözragadt mozdulatlan-ság. A kereső, a kritikus szellem ösztönzésével kapcsolódnak a formaalkotó modern művészet hadseregébe. Alap-tételeik nem törik szét a XX. század képét, és nem keresik még a huszonegyedik századot, de mégis vállalják az élvonal veszélyét. A képzőművészet örök igazságaira támaszkodnak és ezt a ma nyelvén tolmácsolják.

Nézzük most az adatokat.

Szathmáry Gyöngyi. 1940-ben született, a Képzőművészeti Főiskolát 1963-ban végezte. Szobrász a szó legszorosabb értelmében. A szobrászati anyag-szerűség fogalmát mindenekelőtt nagy tiszteletben tartja. Ez a meggyőződése oly erős és oly letisztult, önkifejezésének annyira adekvát eszköze, hogy egy bonyolult, szavakkal nehezen követhető szellemi labirintusban nemcsak az

eszköz, de egyúttal a cél szerepét is betölti. Nagyon sok asszociációt kelt. Kerek, nyugodt formái az embrionális lét boldogságát hirdetik. A ráismerés örömeit érezzük ebben. Az asszonyi szellem, az önmagában való teljes befefejezettség, a cél és eszköz egységévé válása, a termékenység önkéntelen szimbólumává emeli munkáit. Csendre int minket, olyan csendre, amelyben az újjászületés szívdobogását halljuk. Vég-telenül finom, nagyon ősi vágyak kifejezése folytatódik ebben a művészetben. Ennek a tagadása csak az emberiség reményeinek tagadását jelenthetné.

Tóth Sándor. 1933-ban született. A Képzőművészeti Főiskolát 1959-ben végezte. Grafikai, lemezdomborításai, kispasztikai a szellemi és mesterségbeli felelősségtudat és komolyság vértetéiben állnak elénk. Erőtéljes, körülhatárolt egyéniség. Következetes formái, kerek kontúrjai, érzékeny realizmusa semmilyen kalandot nem vállalnak, de ugyanakkor választott útjában való hitét és biztonságát sugalmazzák nekünk. Amikor a kalandtól való tartózkodásáról beszélek, arra gondoltam, hogy formaalkotó fantáziáját tudatosan tartja kordában. Fényesebben és melegítőben lángol így ez a tűz, mely művészetét hevíti. Férfiás líra, mélyről fakadó őszinteség varázsolja a rideg fémlemezten eleven élménnyé. Karakterézke klasszikus nyugalommal és parancsoló biztonsággal talál célba. Olyan művész, akire bátran alapozhatjuk reményeinket.

Valamilyen ok folytán, aminek a kutatása most nem feladatunk, a festészet határai sokkal több helyen szakadtak át, mint a szobrászaté.

Dér István. 1937-ben született. Tanulmányait a Szegedi Pedagógiai Főiskolán végezte.

Életét, művészetét teljes egységbe fogó, zárt, szilárd világnézetet tükröző festő. Jogom van róla így beszélni, mert fiatalsága ellenére egy viszonylag ke-rekdeden kialakult, érett és leiggadt stílussal lep meg minket. Vezérlőfonala az a társadalmi morál, amivel művészi hivatását betölti és amivel az élet legegyszerűbb megnyilvánulásait tartja tiszteletben.

Megváltoztathatatlan rendbe szorított figuráit és tárgyait a monumentalitás igényével ruhazza fel. Érdeklődésének reflektorát az életnek csak egy kis körére irányítja, de ott teljesen szuverénül alakítja saját világát. Meggyőző és igaz művészet. Úgy hiszem, ha számon kérnénk tőle olyasmit, ami mai

alkatába még nem fért be, talán épp továbbfejlődését gátolnánk evvel.

Papp György. 1937-ben született, a Szegedi Pedagógiai Főiskolát végezte.

Munkái igényesen sorakoznak fel a bemutatón. Zárt foltú, fojtott hangú képei, frissebb és mozgalmasabb grafikai a fejlődésében forrongó egyéniség önmagával vívott harcát sejtetik. Felszabadulásának biztosítéka az a komolyság, ami törekvéseit áthatja. Szójátékkal kell élnem, mikor belső összeütközését jellemezni próbálok. Realista költőiség és költői realizmus olyan megjelölések, amelyekben ha kevés, de valami különbség mégis van. Választani kell a kettő között, hogy föl-táruuln előtte saját útjának a kapuja.

Zombori László. 1937-ben született. Úgy mint Dér és Papp, szintén a Pedagógiai Főiskolán tanult. Mestereiket csak dicséret illetheti, mert megtanították őket a mesterség ismeretére anélkül, hogy szellemi alkatukat és művé-

szi felfogásukat rájuk kényszerítették volna.

Zárt, egyszerű, monumentális szemlélet Zombori művészete. Feketéi, meleg barnái, bravúros faktúrái túlmutatnak az itt bemutatott csendélet világán. Szintetikus világszemléletre való törekvéshez minden eszköze megvan.

Hajlékony és biztos mozdulatai tévedhetetlen képalkotóvá teszik. Lelkiismerete azonosul az alföldi iskola nagy hagyományával, de érzékeny intellektusa túltekinthet szűkebb határainkon. Ha ezen a széles és színes horizonton tagítja tovább képalkotó művészetét, akkor az itt bemutatkozó többi fiatallal együtt a magyar művészet tartós értékét fogja jelenteni.

A kis kiállítás hatodik tagjaként **Horváth Mihály** jelentkezik alkalmazott grafikáival. Egzakt, jól kiegyensúlyozott betűkompozíciói harmonikusan szolgálják feladatukat.

SZENTGYÖRGYI KORNÉL

GONDOLATOK AZ IDEI ALFÖLDI TÁRLATRÓL

A XI. Alföldi Tárlat Munkácsy-emlékéremmel jutalmazott művésze **Szurcsik János**. Izgalmas egyéniség. Állásfoglalásra, ítetalkotásra készlet. Az elmúlóban is a meglevő ellentétet, a kitörni vágyást ragadja meg. Munkáinak dinamizmusa a korhoz cselekvően történő hozzászólást, a hatni akarás igényét tükrözi. A „Nagy utazás” láttán az embernek az az érzése támad, hogy az elkezdett út nem akármilyen „beérkezést” sejtet.

Szalay Ferenc két képe — a „Temezés” és az „Öregasszony lámpával” — az elbeszélőkedv, a derű és az emberiesített tragédiák különös, bonyolult összhangja. Egyaránt szól a betévedt látogatóhoz és az inyenchez is.

S itt van **Fejér Csaba** apró részleteket is jelző, de nagyvonalúsággal megfestett csendélete. A végsőkig letargiasított világ az általános képzetét is kelti: újra át kell gondolnunk az *asztal* funkcióját. Nem más ez, mint az emberi szertartások különös, szent helye, néma tanúja. A monochrom színvilág a tárgyvilágos szűkszávúság fojtott lírával elegyítve; a puritánság és gazdagság e feszített, borotvaélen kiegyensúlyozott világa fokozott szellemi izgalmat kelt a türelmes nézőben. Ugyanakkor az alkotó intellektuális egyéniségére is utal. E kép csaknem „absztrakt”: Az asztallap a maga gör-cseivel akár egy holdbéli táj is lehetne. Ám mégsem rideg, holt vidék ez,

hiszen a frissen súrolt nedves falap *embereket* hív és vár az újabb „szertartáshoz”.

Kosza Rozália, Lipták Pál, Pál Gyula: Egy ember — művész — ha beérik, a látvány útja a szemem keresztül nem közvetlenül a kézhez vezet. A képpé formálás mégis oly természetesnek tűnik, mintha úgy lenne. Az élmény, míg a nézőben is élménnyé válhat, kibogozhatatlan belső események sorozata után lép napvilágra. A gazdag élettapasztalat, a művészi tudat kellő hőfokon kicsapódva az érettség, a harmónia érzését adja. Mindezek indokoltá teszik e három művész egymásmellettiségét: a megtalált, kimunkált egyéni világ — noha külön-külön mindegyik más és más. Hangvétellükben is van valami közös. Míg Pál szürkésbarna, meleg, férfias nosztalgija a nyírségi ember sorsközösség vállalásából ered, addig Kosza és Lipták derűs-játékos lírája egyéni fájdalmaikra is utal.

Fülöp Erzsébet meglepően nagy mennyiségű anyagot mutat be. Műveit a tőle megszokott filozofikus hangvétellel jellemzi. Talán innen van az, hogy a képek néha kiszámítottak, majdnem hidegnek hatnak.

Hézsó Ferenc egyéniségének, életszeretetének verbó áradása — egy meghatározott formarenden belül — tobzódó színvilággal jelentkezik.

Kiss Nagy András személyében egy